

fòrum

Mihaela Vancea

“El republicanisme democràtic no està en contra del mercat, que sempre ha existit. Està en contra de l'acumulació de la riquesa en poques mans”

Una conversa amb Dolors Bassa

Fotografies: Pau Venteo

No sabem encara si, com es deia, la pandèmia ens ha fet millors, però el que és segur és que ens ha fet més desiguals. Un procés que fa dècades que s'accelera ha trobat en el coronavirus un nou ressort. Ho analitza l'exconsellera de Treball, Afers Socials i Famílies, Dolors Bassa (1959), que se serveix de la seva llarga trajectòria com a sindicalista i, més recentment, al capdavant del departament que va impulsar la Renda Garantida de Ciutadania (RGC) i, fins i tot, com a presa política, posició des de la qual ha reflexionat sobre el concepte d'èxit personal. La conversa es desenvolupa amb elevada sintonia amb Mihaela Vancea (1970), profesora associada a la UPF en el camp de les ciències socials i polítiques, defensora del republicanisme democràtic i investigadora en diversos àmbits de la desigualtat i de propostes per fer-hi front, com la Renda Bàsica Universal (RBU).

Roger Tugas > Les dades indiquen que la desigualtat ha crescut durant la pandèmia, especialment a l'Estat espanyol. Us sorprèn?

Mihaela Vancea > No, la desigualtat va augmentar moltíssim a partir de la crisi del 2008; des de llavors hi ha molta més diferència entre els pobres i els rics. I això que la classe mitjana ja havia anat desapareixent des dels anys 1980 amb l'acceleració del procés de globalització i la crisi de l'estat del benestar. Cada cop hi ha més polarització entre exclosos i gent rica. La Covid-19 ha mostrat encara més aquesta desigualtat, sobretot respecte a les dones, les quals han patit més durant la pandèmia, ja que es dediquen més a tasques de cures i a sectors sanitaris i socio-sanitaris. Han estat més vulnerables. I a moltes d'elles el teletreball ha fet que els augmentés encara més la feina domèstica i de cures de persones dependents. Ara bé, si imagineu una dona que, a més, és immigrant, soltera o que viu en alguna zona marginal, aquesta desigualtat és acumulativa i el resultat són grans bosses de pobresa.

Dolors Bassa > La Covid ha reflectit la desigualtat estructural que ja existia. La incapacitat de mantenir una

situació econòmica de molta gent i més en sectors més dèbils. En les dones, però també al sector de l'hostaleria o el comerç, on els salaris són més baixos i la gent no té capacitat d'estalvi. Els expedients d'ocupació afecten molt aquesta classe treballadora; alguns EERTO es converteixen en ERO definitius i creem bosses de desigualtat més grans que amb la crisi del 2008. El que demostra la pandèmia és que no només afecta els sectors més dèbils, sinó que ja teníem una estructura molt dèbil tant laboral com social. I aquest no és res més que el mirall del que passava abans agreujat pel contagi de la pandèmia.

Mihaela Vancea > A més, la globalització modifica la naturalesa de l'ocupació i tots els avenços tecnològics donen com a resultat feines més qualificades, però a l'Estat espanyol encara té preeminència treball vinculat amb el turisme o la construcció. I la pandèmia encara ha precaritzat més aquests sectors.

Dolors Bassa > El que emergeix és aquesta estratificació existent al món laboral que prové de polítiques neoliberals de l'economia, de la de-

Bassa > El tipus de política social l'hem de valorar pel resultat, no per la quantitat de diners que implica

siguallat, la precarietat existent i la discriminació, per exemple, cap a les dones. El Govern ha fet un informe sobre com ha afectat la pandèmia a les dones i la conclusió és que aquesta ha agreujat moltíssim les desigualtats existents, també en relació a la violència masclista, la qual ha victimitzat més les dones sense recursos.

Roger Tugas > Tot i això, els defensors del model actual sostenen que mai no s'havia viscut tan bé com ara i això ja justifica les diferències. N'hi ha prou amb això? És just?

Dolors Bassa > No, els índexs que tenim com el PIB demostren que millora la mitjana, però sabem que un 1% de població posseeix l'equivalent al 60% més pobre. Així que les persones amb salaris baixos i poca qualificació tenen pràcticament un 43% menys del que demostren les dades. Hauríem d'aprendre de la pandèmia qüestions com el decreixement, que a mi m'agrada anomenar com a decreixement cívic. Cal qüestionar aquest voler tenir per voler tenir, aquest és el moment que ens hem de replantejar la societat. El major benestar ha de ser per a

tothom. Caldria enfocar les polítiques públiques més als resultats que al seu cost. Quan era consellera, tenia molta mania en reclamar que no parléssim del PIB, sinó de l'Índex de Progrés Social, que reflecteix també el benestar de la gent. Si Catalunya és la regió 76 de les 240 europees en PIB, en Índex de Progrés Social baixem al lloc 135. Hi ha una diferència abismal entre el benestar global i les polítiques que fem! Andalusia és la regió 170, mentre que el País Basc és la regió 48. El tipus de política social l'hem de valorar pel resultat, no pel cost o quantitat de diners que implica; cal replantejar el model econòmic.

Roger Tugas > Un acudit d'economistes ironitza que, si Bill Gates entra en un bar, automàticament tots els que hi són es converteixen, de mitjana, en milionaris.

Mihaela Vancea > Sí, comparteixo l'opinió de la Dolors. La prosperitat ha crescut de manera desigual, tant entre països com, dins d'un mateix país, entre població pobra i rica. I és problemàtic mesurar el benestar. El PIB és molt limitat, es pot usar l'Índex de Desenvolupament Humà

que inclou altres elements, però últimament s'utilitza més aquest índex de progrés social, que incorpora uns dotze indicadors entre els quals l'educació, la salut o la llibertat personal, i exclou els més econòmics com el PIB, se centra més en complir les necessitats bàsiques de la gent i donar-li opcions de desenvolupar capacitats i potencialitats vitals. Depenent de quin índex usem, podem obtenir dades que no reflecteixin la situació real pel que fa al benestar de la gent. Cal estar atents a això.

Dolors Bassa > Aquesta també és una conseqüència del fet que parlem molt de pobresa, que és la conseqüència, i no massa de les desigualtats. I caldria fixar-nos més en això. Per què arribem a aquesta pobresa abismal? Quines desigualtats hi ha? I aquí cal abordar les polítiques que fem i quins resultats donen. No n'hi ha prou amb dir que cada persona s'espavili a nivell individual; l'estat ha d'influir més perquè aquesta diferència no sigui tan greu i es redueixin, així, les desigualtats. Que no compti només el «mèrit» personal d'algú, perquè no es tracta només del que saps i com ho fas, també compta a qui coneixes i com coneixes. En la

societat no compta l'individu tot sol, eradicar la desigualtat implica que l'estat desenvolupi polítiques públiques. Repartir la riquesa, redistribuir, prioritzar, és el que cal.

Roger Tugas > Hi ha certa unanimitat en la necessitat de fer front a la pobresa, però els xocs arriben quan es parla de com recaptar els recursos via impostos per aconseguir-ho. Pocs polítics s'atreveixen a dir que pujaran els impostos, malgrat que tothom sap que cal fer-ho si realment es vol revertir la pobresa.

Mihaela Vancea > Exactament. És més fàcil assolir viabilitat política per afrontar mesures assistencialistes vers les persones pobres, però, quan parles de desigualtat, calen mesures estructurals i universalistes. Cal canviar l'estructura de classe de la societat i les relacions de poder dintre i entre les classes socials. I aquestes polítiques generen més reticències dels rics i, per tant, dels polítics. Si parles de desigualtat, cal aplicar polítiques més radicals, com mesures fiscals progressives, una RBU i incondicional, una renda màxima —que els rics no puguin passar d'un cert nivell de renda... Són mesures més impopulars per a la gent rica, i per tant la seva viabilitat política decau.

Dolors Bassa > Exacte aquí entrem a l'estructura de desigualtat de poder, més enllà de les desigualtats socials i econòmiques. El que deia abans: és més fàcil accedir a determinats llocs de treball en funció de qui coneixes. Tu parlaves de classe mitjana i segurament aquest ha estat un dels grans mals que hem tingut, que tothom ha volgut ser classe mitjana i al final hem perdut la consciència de classe treballadora. I això fa que individualitzem

Vancea > La RBU no és que no sigui viable des d'un punt de vista econòmic, això els estudis ho han demostrat, sinó que no ho és des de la política

les relacions, mentre que els nous reptes s'aconsegueixen a partir de la col·lectivització. Amb això, els sindicats s'han afeblit i atomitzat i les reformes laborals han prioritzat els acords entre el treballador i l'empresa, amb una relació de poder no equiparable. I així amb tot, sabem que la riquesa no és il·limitada, però també sabem que un 30% dels aliments es malbaraten. Hem de canviar aquesta manera de viure, que el compromís personal esdevingui col·lectiu i que això es reflecteixi en el poder polític. No crec que el problema sigui que els polítics no ho defensin, sinó que és un problema de la societat en general, de la mentalitat conforme el tenir representa més que el ser. Cal canviar aquesta estructura social per avançar cap a la igualtat i no resoldre només assistencialment la pobresa.

Mihaela Vancea > Aquestes mesures assistencialistes tenen més acceptació que les universalistes, perquè aquestes segones impliquen una línia ideològica redistributiva i això significa que, per exemple, el segment de població més ric hi perdrà, en cert sentit, a l'hora d'implementar-ho.

Dolors Bassa > T'has referit a la RBU, de la que se'n parla molt. A Catalunya vam aconseguir la RGC, que ja implicava una universalització i un dret subjectiu o sigui anava més enllà del PIRMI. Ara bé, la RBU és viable? Ara el Govern ha aprovat impulsar un pla pilot, però quan vaig treballar per implementar la RGC —per la qual vam haver de fer 170 reunions per arribar a consens amb els agents econòmics i socials i els actors implicats— ens vam trobar amb el problema dels recursos. Hi ha diners per a una RBU per a tothom amb la fiscalitat actual o cal canviar-ho absolutament tot?

Mihaela Vancea > Soc una gran defensora de la RBU, des del republicanisme democràtic. Per mi, és un dret de ciutadania, una mesura social de política redistributiva des del sistema impositiu, el qual ha de ser progressiu de veritat i ha d'eliminar tot frau fiscal. S'han fet estudis simulatius que han demostrat que es podria finançar a través d'aquest sistema tributari, si es reformula, en concret, mitjançant una reforma de l'Impost de la Renda de les Persones Físiques (IRPF). I el 20-30% dels més rics hi perdrien, tot i que de forma ínfima, ja

que rebrien la renda però l'increment impositiu seria superior.

Dolors Bassa > Hi estic d'acord, però em costa entendre com la implementem si no canviem la societat de forma estructural. Ara en farem una prova, i se'n fan també a Alemanya, als EUA i a Finlàndia, però de moment, per ara cap país s'ha atrevit a aplicar-la. I on n'hi ha són llocs que estan a les antípodes de com l'entendem. Com a Dubai, on se n'exclou tota la gent nouvinguda o immigrant que hi arriba. Com fem aquest pas més enllà de les proves pilot, per arribar-hi, a partir de la RGC? Com s'implementa?

Mihaela Vancea > Caldria reformar el sistema impositiu, clarament, i això requereix voluntat política, i aquest és el problema. La RBU no és que no sigui viable des d'un punt de vista econòmic, això els estudis ho han demostrat, sinó que no ho és des de la política. Aquest és el repte.

Roger Tugas > La RBU ha rebut limitades crítiques en el camp dels drets —el fet de rebre el pagament de la renda—, però segurament el problema arribaria amb el dels deures —

Vancea > El republicanisme democràtic no està en contra del mercat, que sempre ha existit: està en contra de l'acumulació de la riquesa en poques mans

necessitat d'apujar la pressió fiscal. Fins i tot amb l'impost de successions, el qual impacta en menys d'un 10% de la població, la reticència és força elevada. El republicanisme està perdent la pugna en el debat ideològic entorn la fiscalitat?

Mihaela Vancea > Sí, qui mana és l'1% més ric i li interessa que els impostos relatius a la seva riquesa siguin els més baixos possibles. Fins que no canviem aquest sistema capitalista neoliberal, serà molt difícil que puguem implementar aquest tipus de polítiques. Ara bé, el republicanisme democràtic no està en contra del mercat, que sempre ha existit, està en contra de l'acumulació de la riquesa en poques mans.

Dolors Bassa > Aquesta és la clau, l'acumulació de riquesa. La desigualtat de poder i de com acumules riquesa en contra dels que deixen de tenir-la. La clau és la redistribució, això és el republicanisme. Polítiques socials que combatin la desigualtat redistribuint el que tenim.

Roger Tugas > Però fins i tot formacions d'esquerres assumeixen el discurs conforme que cal abaixar impostos.

Dolors Bassa > Perquè estan molt influïts pels monopolis i el poder econòmic. Tot i que no hi ha massa partits d'esquerres que facin aquest discurs. El problema és el contrapoder que fan certs lobbys i les elits econòmiques —no productives sinó extractives— quan intentes aplicar aquestes polítiques.

Roger Tugas > El candidat del PSOE en la campanya de la Comunitat de Madrid, Ángel Gabilondo, va prometre que no tocaria durant dos anys la política tributària d'Isabel Díaz Ayuso, que és de les més neoliberals del nostre entorn.

Dolors Bassa > Però és que ningú diu que el PSOE sigui d'esquerres o d'idees republicanes!

Mihaela Vancea > Els poders econòmics estan tan dins de la política que intenten fer un gir ideològic gran dins dels mateixos partits que es defineixen d'esquerres. El que cal és activar la nova classe social, el precariat, una classe de masses definida per arranjaments laborals inestables, falta d'identitat i erosió de drets. Ens toca ressuscitar-los o despertar la seva condició de classe

FUNDACIÓ

JO

JOSEP IRLA

Bassa > Caldria més consciència social i de classe en general, més que la individualització que hem anat adquirint

perquè puguin lluitar pels seus drets i una redistribució de la renda que recuperi els béns comuns i garanteixi una renda digna per a tothom. És definitiu que aquesta és la classe que té la capacitat per canviar el sistema però només si desenvolupa aquesta consciència de classe i pretén imposar la seva voluntat per canviar les coses.

Dolors Bassa > Això és consciència de classe! Del precariat en parlen les elits econòmiques, acadèmiques i polítiques, però la gent no és conscient que en forma part. Abans hi havia consciència de classe obrera, però aquesta falsa concepció de classe mitjana que comentàvem ha provocat que no passi res si el mercat està desregularitzat, si ets precari o si tens un contracte temporal. Cada cop s'han anat degradant més les relacions entre empresariat i classe treballadora i socialment ja no hi ha una lluita de poder i de decisió, i aquí afeblim la consciència de la nostra societat. Caldria més consciència social i de classe en general, més que la individualització que hem anat adquirint. I el sistema educatiu ja ens hi porta, buscant qui és el més trempat o

qui en sap més. Busquem sempre el millor de la classe, però costa implementar un mètode encarat a l'adquisició de competències. En el sistema de salut sí que s'ha aconseguit un servei més general, més proper als països socialdemòcrates que als anglosaxons. Quan a l'estiu vam anar a veure a la Marta Rovira a Suïssa, gent d'allà em comentaven que havien aconseguit implementar un salari mínim interprofessional de 4.200 euros. Ho vaig trobar fantàstic, però és clar, allà tot és privat, fins i tot la sanitat. Estem entrant en una dinàmica liberal que també ens hi aboca i ho hem de frenar. Espero que la Covid-19 ens hagi ajudat una mica a entendre que cal una consciència més social i ecològica i que necessitem malbaratar menys i redistribuir més.

Mihaela Vancea > Crec que aquest sistema capitalista neoliberal és molt fort a les nostres vides. Ha transformat molt la societat cap a l'individualisme i tenim vides mercantilitzades que depenen totalment d'aquestes grans corporacions multinacionals. Es parla molt de l'aparició d'un nou subjecte neoliberal, el qual s'ha de fer a si mateix, el *self-made* o

Vancea > Pots accedir a l'educació i esforçar-te, però això no t'assegura que puguis arribar al mateix nivell que algú que parteix d'una família rica i amb més oportunitats

l'empresari de si mateix entregat a la maximització del seu rendiment. El filòsof coreà Byung-Chul Han parla de la societat del rendiment, del cansament, que produeix treballadors que s'esprem a si mateixos. Parla de la síndrome del treballador cremat, que cal autoexplotar-se per autorrealitzar-se. I aquí la consciència de classe no té espai per desenvolupar-se. Representa que ets amo de tu mateix i, si no arribes a assolir aquest èxit, és tot culpa teva. Ets el responsable del teu propi èxit o fracàs.

Dolors Bassa > Això es veu molt quan tens un sotrac, com una malaltia o, com en el meu cas, quan entres a la presó i te'n adones que el que necessites no és res material, allò que de vegades en el dia dia no valoraves. La família, les amistats, l'entorn i l'autorrealització personal i no material. A la presó, em van preguntar on seia normalment, i llavors em vaig adonar que no tenia un sofà, que seia a una cadira de plàstic perquè no hi havia res més. Desconnectes del voler tenir per buscar l'èxit personal i arribes a destacar i prioritzar l'estar bé amb un mateix, no buscant l'èxit professional.

Roger Tugas > Ara hi ha una mena de fascinació, amb les noves tecnologies i les start-up, per les persones que creen del no-res al seu garatge algun projecte que acaba sent una multinacional. Gent que demostraria que qualsevol podria acabar formant part d'aquest 1% més ric només amb esforç, capacitat de treball i meritocràcia. Això també provoca un fals emmirallament que dificulta la presa de consciència de classe?

Mihaela Vancea > Aquest estat competitiu provoca que visquem en societats de risc i treball precaritzat. I aquest estat competitiu llença aquesta idea conforme amb el teu esforç pots arribar a l'èxit, i això és totalment fals. El punt de partida de cadascú ens marca i condiciona totalment. Les persones més riques ho són perquè les seves famílies ho són, això no es pot obviar. Les desigualtats estructurals influeixen, l'origen social influeix en l'assoliment educatiu o professional. Fins i tot si diem que tenim una educació democràtica i que tothom pot formar-se, no és el mateix si anem a una escola d'un barri marginal o si vaig a alguna d'elit o on els ensenyin diverses llengües. Pots accedir a l'educació i

esforçar-te, però això no t'assegura que puguis arribar al mateix nivell que algú que parteix d'una família rica i amb més oportunitats.

Dolors Bassa > Això ho explica el filòsof Michael Sandel al llibre *La tirania del mèrit*. De quina manera volem arribar a dalt? La meritocràcia et vol fer creure que pots arribar al mateix nivell dels que han arribat a dalt, però sense tenir en compte les desigualtats de l'entorn. Des del naixement, la raça, el gènere i tota la resta de condicionants. És partir d'una idea errònia conforme una persona individual ho pot fer tot. L'entorn varia les condicions d'aquest mèrit; l'esforç personal no ho és tot. El mèrit personal és una cosa bona però no s'ha de sobrevalorar. Cal tenir-ne, així com voluntat i repte personal, però sent conscient dels condicionants de l'entorn. El moviment ha de ser col·lectiu, per al progrés social, nacional i per a tothom. Un sol no pot ser màrtir de res.

Roger Tugas > L'epidemiòleg social Richard G. Wilkinson defensa que, si un nord-americà vol viure el somni americà, hauria de mudar-se a Dinamarca. En una societat igualitària, és més fàcil el progrés col·lectiu?

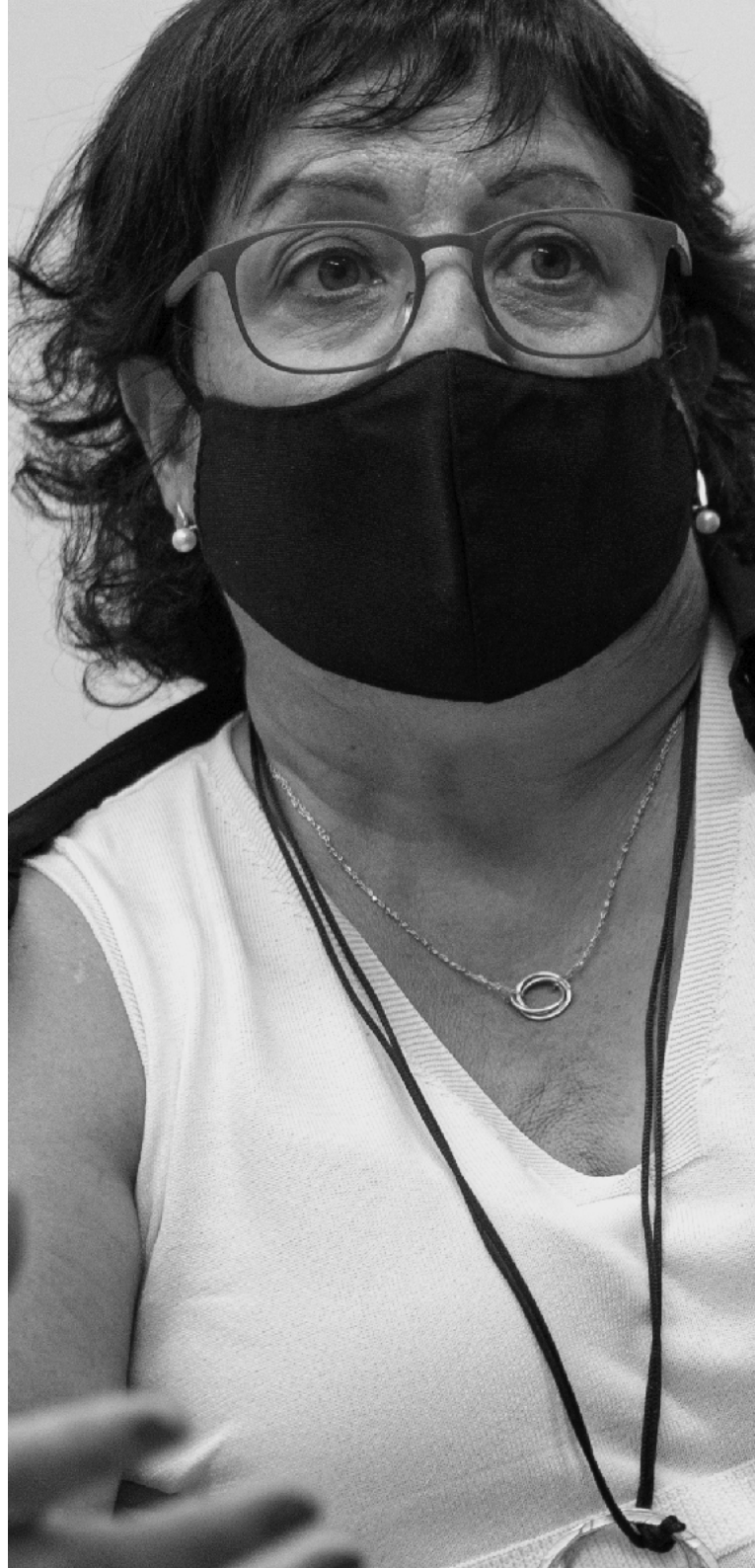
Dolors Bassa > Sí, està demostrat que el progrés és major a les societats igualitàries. La igualtat d'oportunitats no és un repte sinó una evidència.

Mihaela Vancea > A aquests països hi ha un sistema polític més estable, una majoria social que dona suport a aquest sistema, millors taxes de benestar i polítiques més universalistes que assistencialistes. Sembla que aquest tipus de polítiques tenen més acceptació i suport social en el cas dels països petits i homogènis, com tots els escandinaus, trets que faciliten la cohesió social. Allí es poden assolir més fàcilment aquests objectius redistributius o les polítiques socials universalistes.

Dolors Bassa > I també permet que les polítiques públiques avancin més que en un gran estat, on hi ha més reticències. En la meritocràcia reconeixes el talent personal, però no l'estructura social on et trobes, i les polítiques socials es basen en les dues dimensions, la individual i la de l'entorn. Per això, a països petits és més fàcil avançar, sempre i quan s'apliquin polítiques social-demòcrates i no altres models.

Roger Tugas > Tornant a la RBU, per exemple, hi ha qui diu que, si tens els mínims coberts, ja no tens incentius per treballar.

Mihaela Vancea > No, això és fals. Creieu que ara una persona que viu en una multinacional és més feliç que la seva àvia que vivia en una economia de subsistència? Nosaltres, encara que guanyem més, tenim la vida totalment mercantilitzada, no tenim temps per compaginar la vida laboral i personal, per a l'oci, per desenvolupar els

Vancea > Els contractes cada cop són més inestables, temporals i insegurs, i tot això ens provoca una pressió contínua sobre nosaltres per no perdre cap oportunitat i poder arribar a final de mes

nostres hobbies o altres habilitats diferents de les professionals... Estem totalment determinats per aquesta lògica d'autoafirmació i èxit professional. I això ens esclavitzava. El treball assalariat, com deia Aristòtil, és un treball esclau a temps parcial, és a dir, que el fet de no disposar dels mitjans econòmics necessaris per a la subsistència i de dependre d'altres per poder viure ens converteix en esclaus d'aquells que ens paguen. I els contractes cada cop són més inestables, temporals i insegurs, i tot això ens provoca una pressió contínua sobre nosaltres per no perdre cap oportunitat i poder arribar a final de mes. Una RBU augmentaria la nostra autonomia i llibertat de decidir per nosaltres mateixos.

Dolors Bassa > Molta gent treballa per tenir el mínim de subsistència. Per això, una RBU o una RGC ben implementada podria garantir aquest mínim i que poguessis tenir temps per a l'oci i per pensar i progressar en tots els àmbits, més enllà de l'econòmic, cosa que convé a qualsevol societat. Serà cada cop més imprescindible que l'estat apliqui

i intervingui amb polítiques en aquest sentit, perquè, si seguim amb aquesta mercantilització, deixarem fora més gent incapaç d'arribar allà on vol. A més, l'escala serà cada cop més alta, seran menys els que hi arribaran i més els que en quedaran fora, cosa que incrementarà les desigualtats.

Mihaela Vancea > Una RBU donaria també força de negociació al treballador vers l'empresari. Podria dir, si li oferissin un treball precari, que no ho accepta perquè ja té cobertes les necessitats bàsiques. Tindria més autonomia i independència material davant d'una possible situació de dominació.

Dolors Bassa > I l'empresari també, perquè pot escollir el millor dins dels reptes, permetria progressar. Combatre les desigualtats implica trencar aquesta roda de trinxa el que tens a sota, a nivell empresarial, laboral o econòmic.

Roger Tugas > Ara em ve al cap una frase de Marx, concretament de Groucho Marx, qui afirmava: «He fet coses horribles per diners... com llevar-me aviat per anar a treballar».

Mihaela Vancea > Exacte! Qui diu que, si els treballadors no tinguessin més temps per a l'oci, això no seria beneficiós? Si jo tinc temps per descansar i desenvolupar els meus hobbies i habilitats personals, això m'atorga un benestar que es veurà reflectit al món laboral. I es tracta d'un procés bidireccional, si estic bé i content en el meu treball, això és veurà reflectit a la meua vida personal.

Dolors Bassa > Fins i tot hem canviat el vocabulari. Els avis parlaven d'una feina, allò que t'aporta i et fa estar bé, després vam passar a parlar del treball i d'ocupació. I posteriorment de món laboral, com una cosa externa. Cal tornar a la feina, que puguis escollir aquell treball que t'aporti a tu i a la societat, que t'agradi i t'aporti creixement. Estem perdent el vocabulari, es perd aquell element vinculat a la societat. Ara ja ningú diu que està en una feina, allò que els avis entenien com a agradable, ara ja s'ha abolit. Fins i tot hem arribat a parlar del mercat de treball! Ho mercantilitzem tot, fins i tot el treball, en lloc de valorar una feina que fas a gust.

Bassa > Combatre les desigualtats implica trencar aquesta roda de trinxa el que tens a sota, a nivell empresarial, laboral o econòmic

Roger Tugàs > Abans la Dolors es referia a l'ensenyament. Com viu aquesta qüestió les noves generacions? Ara molta gent jove té com a referents persones que tenen feines individuals, com youtubers o influencers, els més importants dels quals se'n van a Andorra precisament per no col·laborar amb el col·lectiu. Us preocupa?

Dolors Bassa > Cal fer molta pedagogia.

Mihaela Vancea > Sí, clarament. Aquesta societat competitiva i de maximització del rendiment propi es reflecteix clarament en les noves generacions, i els canvis tecnològics hi han influït. Hi ha menys interrelació social i tot es fa a través de les xarxes socials, i des del punt de vista de les xarxes socials, com els models de comportament i èxit promoguts pels youtubers o influencers.

Dolors Bassa > El curs passat d'instituts o universitats es va fer en bona part a través de les xarxes, no hi va haver massa interrelació en determinats nivells. Acaben sent presons de vida!

Mihaela Vancea > Hi ha una part positiva del desenvolupament tecnològic, perquè automatitza tasques que poden ser molt feixugues, però això hauria d'estar compensat amb una massa de treball més qualificada o en el sector de serveis. I aquest tipus de societat influeix molt a les noves generacions. Els espais que tenien els avis, com els ateneus socials o altres centres de reunions, han desaparegut totalment. Ara els joves segueixen aquest tipus d'influencers i transmeten un tipus de vida individualista, de màxima despreocupació i satisfacció contínua, i per tant inassolible per la gran majoria.

Dolors Bassa > I que porta frustració. Un dels reptes en el món laboral està en el sistema educatiu. Hem viscut en un model individual i de continguts, i en cal un de capacitats i competències, de formar persones crítiques, que permeti desenvolupar-se a la societat, no només per progressar econòmicament, sinó socialment i com a persona. Com fer aquest canvi? És un dels grans reptes, hi ha molta gent que ho intenta. La secundària i els cicles formatius venien d'aquesta teoria, de capacitar la gent per desenvolupar-se a nivell

Vancea > L'Estat espanyol ha de pensar que els fons europeus s'acabaran, i que cal visualitzar l'escenari posterior

personal, per poder decidir i autodefinir-se un mateix.

Mihaela Vancea > Sí que hi ha escoles per projectes, amb treball col·lectiu, reflexió i sentit crític, però són massa poques. Continua dominant la pedagogia tradicional basada en continguts pre-estructurats i memorització.

Dolors Bassa > A primària n'hi ha moltes, a secundària calen canvis més profunds, amb els adolescents.

Roger Tugas > Anant cap a les propostes concretes, heu parlat de la RBU i hi ha un debat social entorn el salari mínim, però la Mihaela ha esmentat abans el salari màxim. És una qüestió poc explorada, més enllà d'alguns acadèmics i malgrat que Franklin D. Roosevelt defensava forçar una mena de renda màxima imposant tipus propers al 100% a partir dels trams més elevats d'ingressos.

Mihaela Vancea > Les dues mesures bàsiques del republicanisme democràtic són la RBU i la renda màxima. Ho veig difícil, sí...

Dolors Bassa > Algunes empreses sí que han establert que, entre el salari

mínim dels treballadors i el salari màxim, hi hagi una escala diferencial màxima. Comença a aplicar-se i cal avançar cap a aquí. Si no, les diferències són brutals entre la gent productiva i els alts càrrecs. Es parla poc del salari màxim a nivell social, però dins de les empreses sí que es comenta, i això també és consciència de classe. Que un alt càrrec accepti que no ha de cobrar tant més que el que menys de la mateixa empresa continua sent un repte. Una manera d'implementar-ho és així.

Roger Tugas > En un referèndum, la ciutadania de Suïssa va rebutjar el 2013 obligar a fixar aquesta escala màxima conforme un alt directiu no podria cobrar més de dotze cops el pitjor pagat. És una diferència notable, però igualment va perdre. Per què dista tant de ser hegemònica una proposta que beneficiaria un gruix tan elevat de la ciutadania?

Mihaela Vancea > Els partits polítics reflecteixen o haurien de reflectir la mentalitat i els valors ideològics del poble, però també el seu discurs influeix sobre els mateixos electors. És un camí d'anada i tornada. I és clar, si els partits no aconsegueixen tenir

un discurs més incloent i social, això es reflecteix en la població.

Dolors Bassa > La societat acostuma a anar per davant i els partits miren també què els afavorirà en les eleccions. La democràcia és imperfecta i el fet que es voti cada quatre anys provoca curt-terminisme en relació a idees que, com la RBU, serien viables més a llarg termini. Una democràcia més participativa, com a Suïssa, podria ajudar a superar aquesta qüestió. Allà no va triomfar la proposta del salari màxim, però els sindicats ho poden tornar a intentar i, com més es participi, més pedagogia hi haurà i es podrà explicar la iniciativa. Ara costa, però cal fer pedagogia en defensa d'un republicanisme social i econòmic, ja que vivim en una societat capitalista i neoliberal.

Roger Tugas > Els projectes que es finançaran amb els fons europeus contribuiran a reduir les desigualtats o serà més del mateix?

Dolors Bassa > M'agradaria creure que contribuiran a reduir les desigualtats, però em fa por el contrari. Tots aquests recursos venen de la

UE, la qual és una unió d'estats i econòmica que no s'ha atrevit a fer el pas cap a una unió social. Potser s'influirà en l'apartat d'ecologisme i feminisme i això podria provocar canvis socials, però em temo que no seran molt profunds. Estem en una Europa d'estats on dominen els poders econòmics. Jo sempre focalitzo molt la mirada en la lluita de poders, que és el que provoca les desigualtats.

Mihaela Vancea > Estem en aquesta lògica del mercat, del creixement econòmic continu, d'aquesta política capitalista i neoliberal. I les ajudes van en aquesta direcció, exigeixen mantenir el creixement per abastir-se, però el que cal és que la societat sigui el més igualitària possible. L'Estat espanyol ha de pensar que els fons europeus s'acabaran, i que cal visualitzar l'escenari posterior. Què farem llavors? Està bé tenir la RGC i l'ingrés mínim, però es tracta de mesures puntuals per resoldre una situació de pobresa extrema actual i no abordaran la desigualtat més estructural.

Dolors Bassa > Tenim molts més reptes, com el de l'habitatge, i els fons no el resolen. També els papers per a tothom, ja que cal abordar què fem amb tota la gent que resideix sense dret a treballar de forma regular. Els necessitem i cada cop els necessitarem més. I aquests diners apunten cap a la sostenibilitat, l'acció climàtica i la transició ecològica, perquè ara hi ha més consciència, i també cap al feminisme, a resoldre desigualtats de gènere, però queden molts reptes encara. I com és possible que les empreses de l'Íbex-35 que encara deuen recursos en rebin més, quan només que tornessin els deutes ja resoldríem el problema? I encara els en donarem més!

Bassa > Com a país petit i independent, seria molt més fàcil aplicar polítiques socials des del republicanisme

Roger Tugas > Abans heu fet referència a les potencialitats dels estats petits i homogenis. Tindria més possibilitats per avançar cap a la igualtat Catalunya com a país sobirà?

Mihaela Vancea > Des del republicanisme democràtic, estic a favor d'una federació de repúbliques independents que es puguin autodeterminar, des d'un procés democràtic fraternal. Això seria positiu tant per avançar cap a més cohesió social i igualtat com en termes de convivència. Unes polítiques socials més universalistes podrien tenir més viabilitat política en un país petit com Catalunya que no en tot l'Estat espanyol, on costa molt aconseguir acords polítics per a certes mesures.

Dolors Bassa > No és una qüestió tant del dèficit fiscal, sinó de les oportunitats dels països petits i cohesionats. Fa dues legislatures, quan vam aplicar la RGC, qui ens havia precedit? Navarra, un territori petit que tenia polítiques de protecció social pròpies. I quan ha arribat l'ingrés mínim vital? Quatre anys més tard! Com a país petit i independent, seria molt més fàcil aplicar polítiques socials des del republicanisme i assolir

molta més igualtat, independentment de la relació amb la resta de països de l'entorn. Una República catalana seria una oportunitat per a avançar cap a una menor desigualtat, com ocorre a països com Dinamarca, Suècia o d'altres on han aplicat polítiques socialdemòcrates que, si a més són republicanes, molt millor.

Mihaela Vancea > L'experiència empírica mostra que la cohesió social s'aconsegueix sempre en nivells més baixos, sempre. Si vols canviar les coses en un barri, és la gent del barri qui sap què cal canviar i com aconseguir-ho. Si en canvi, vens de dalt i plantejes, per exemple, una zona verda sense tenir en compte les necessitats reals de la gent, pot ser que aquesta no interessi gens o molt poc els veïns. El pacte social i la cohesió social necessària sempre són més viables a nivells de governança i administració locals. ■